

досягнення певної кар'єри, повинна розробити для себе програму власного мовного розвитку і прагнути до її реалізації. При цьому треба усвідомлювати, що кожна людина має не тільки мовні права, а й мовні обов'язки громадянина Української держави – володіти державною мовою – сучасною українською літературною мовою, пропагувати й захищати її. Допомогти їй у цьому мають педагоги, викладачі-словесники.

Міцну й замоцну Українську державу побудує нове покоління українців, яке матиме високу духовність, тверезий розум, міцну волю й національну державницьку свідомість. Жити в сильній, правовій, багатій Україні – таким повинен бути соціальний імператив сучасного українського студентства” [7].

Ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, академік АПН України В. П. Андрущенко зазначає: “Стратегія розвитку вищої освіти полягає у виконанні таких основних завдань: зміцнення національної системи освіти й адаптування до ринкових і демократичних перетворень, входження освіти України в європейський і світовий освітній простір. Пріоритетами освіти при цьому є не знання самі по собі й навіть не “потреби народного господарства”, а розвиток особистості й формування громадянина, здатного самостійно і вільно мислити й діяти” [8].

Література:

1. М. Романюк. Духовність і здоров'я дітей – пріоритетні цілі // Педагогіка і психологія 2001. – № 5.
2. М. Боришевський. Виховання громадської свідомості особистості // Педагогічна газета. – 2001. – № 5.
3. Гончаренко С. У. Проблеми гуманітаризації змісту шкільної освіти // Педагогічна газета. – 2001. – № 5.
4. Кремень В. Г. Філософія освіти XXI століття // Вища школа. – 2002. – № 6.
5. Таланчук П. М. “Освічене мурло набагато страшніше, ніж мурло неосвічене” // Освіта. – 2001. – № 73–74.
6. Кремень В. Г. Формування особистості в умовах розвитку української державності // Освіта. – 1999. – № 60–61.
7. Мацько Л. І. Формування національно-мовної особистості // Педагогічна газета. – 2000. – № 12.
8. Андрущенко В. П. Теоретико-методологічні засади реформування вищої освіти України // Педагогічна газета. – 2000. – № 12.

Н.І. Білоконна

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Реформування національної освіти вимагає якісно нової підготовки учительських кадрів, здатних спрямувати і виховати людину майбутнього. Виходячи з цього, головною метою сучасної школи є розвиток цілісної особистості та підготовка активного, творчого громадянина нашої держави. Основна ідея сьогодення-людина, не засіб, а мета, тому не дитину треба пристосовувати до системи освіти, а школу до неї. У формуванні особистості центральним стає виховання загальнолюдських цінностей, стимулювання внутрішніх сил до творчого саморозвитку і самовиховання.

Головним чинником у розв'язанні цього завдання є вчитель початкових класів. Адже саме з ним починається шкільне життя майбутніх громадян нашої держави, і саме від нього залежить, якими вони стануть. Сучасна початкова школа чекає на професіоналів високого класу, бо багато втрачає учень молодших класів, коли його навчає педагог, не здатний розвивати, захищати й оберігати дитину, її індивідуальність і неповторність.

Проблема формування творчої особистості вчителя знайшла глибоке висвітлення у працях В.О.Кан-Калик, Н.Д.Никандрова, Н.В.Киричук, Л.В.Кондрашової, В.О.Сластьоніна, С.О.Сисоевої та ін. Але сьогодні ще існує протиріччя між масово-репродуктивною системою підготовки кадрів і можливостями творчого потенціалу кожної окремої особистості. Ось тому пошуки шляхів подальшого вдосконалення результативності вузівського навчання, яке б мало кардинальний характер та нові підходи до підготовки фахівців, – є надзвичайно актуальною проблемою.

Формування творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів на педагогічному факультеті Криворізького державного педагогічного університету розпочинається з першого дня навчання. Навчально-виховний процес будується на умовах педагогічної взаємодії у системі відношень «викладач-студент». Це означає, що студент виступає активним суб'єктом навчальної діяльності; програми та зміст навчання підпорядковуються кінцевій меті-формуванню особистості, індивідуальної неповторності майбутнього фахівця; процес навчання є обов'язковою творчою взаємодією викладача і студента, їх співдружністю та співпрацею.

В період адаптації першокурсників обов'язково проводяться дослідження мотивів вибору учительської праці, що допомагає більш кваліфіковано спланувати виховну роботу й надати їй професійного спрямування. Обов'язковим є виявлення рівня творчого потенціалу студентів факультету (на основі тестування за методикою В.І.Андрєєва). Так, наприклад, аналіз результатів тестування показав, що із 120 першокурсників денного відділення 0% мають високий рівень розвитку, 54% – трохи вищий середнього, 37% – середній рівень, 9% – трохи нижче середнього, 0% – низький. Ці результати допоможуть якомога раніше включити майбутнього вчителя до педагогічної творчості за допомогою фундаментальних дисциплін, що вивчаються на факультеті.

Найбільша роль у підготовці творчої особистості вчителя початкових класів належать дисциплінам психолого-педагогічного циклу. У процесі їх вивчення прагнемо не лише озброїти студентів певними знаннями й уміннями, а й навчити творчо застосовувати набуті знання в педагогічній діяльності.

Відвідування лекційних, семінарських і практично-лабораторних занять показало, що викладачі університету включають у навчально-виховний процес активні форми та методи, визначені у багатьох наукових дослідженнях (С.У.Гончаренко, Л.В.Кондрашова, Н.Є.Мойсеюк та ін.). За допомогою проблемних лекцій, творчих завдань, педагогічних задач і ситуацій, елементів ділових ігор, дискусій та дебатів, моделювання різних форм роботи з молодшими школярами та їх батьками у студентів поступово формується готовність до творчої діяльності. У навчально-виховній процесі майбутні спеціалісти знайомляться з ідеями розбудови української національної школи, набувають особистісно-гуманістичної орієнтації в спілкуванні, діяльності та стосунках між педагогом та учнем. Вчимо студентів широко і творчо використовувати нові вітчизняні і зарубіжні

технології навчання. Семінарські й практичні заняття дають можливість нашим вихованцям відчувати творчий характер педагогічної діяльності вчителя, побачити нове в його роботі, допомагають по-іншому подивитися на взаємовідносини "учитель-учень", формують педагогічне мислення майбутнього вчителя.

Значне місце у професійному становленні вчителя початкової школи займає педагогічна практика, під час якої студенти набувають педагогічного досвіду керівництва навчальною і виховною роботою. На педагогічній практиці разом із вчителями базових шкіл намагаємося створювати творчу атмосферу, максимально підтримувати ініціативу та самодіяльність кожного студента. У безпосередній роботі з молодшими школярами у майбутніх спеціалістів формуються навички організації та проведення різних форм виховної роботи: загальношкільних свят, зустрічей, змагань, вікторин і бесід, засідань клубів за інтересами, конкурсів, ігор тощо.

Професійному становленню майбутнього вчителя сприяють традиційні зустрічі з випускниками факультету, з досвідченими майстрами педагогічної праці; диспути на педагогічні теми ("Який він, сучасний педагог?"), "Як знайти своє покликання?"; конкурси педагогічної майстерності; предметні олімпіади; вечори запитань і відповідей; бесіди ("Секрети професійної майстерності", "Сторінки життя видатних педагогів", "Турботи вчителя початкових класів", "Сторінки передового педагогічного досвіду" тощо). У процесі проведення всієї роботи намагаємося дотримуватися особистісно орієнтованого стилю спілкування зі студентами. Це дає змогу спостерігати за ними, бачити зміни і найменші зрушення в їхньому розвитку, розуміти причини поведінки, приймати варіативні рішення. Кожному студентові створюємо "ситуацію успіху", надаємо можливість виявити себе в чомусь особливо яскраво, творчо, індивідуально. Постійно підтримуємо творчі починання студентів, розуміючи, що всі практичні уміння і навички можуть стати доброю основою для подальшого удосконалення педагогічної майстерності вчителя. Але в підготовці вчителя початкових класів є ще й певні проблеми, які потребують особливої уваги і серйозного розв'язання:

1. Поліпшення роботи молодих вчителів з обдарованими дітьми.
2. Підготовка вчителів до роботи в малокомплектних школах, кількість яких збільшується.

3. Підготовка вчителів до роботи з першокласниками в умовах різнорівневої підготовки дітей до навчання.

4. Формування культури мовлення учнів початкових класів в умовах діалектного та російськомовного оточення. Розв'язання цих завдань сприятиме якісній підготовці вчителів до роботи в умовах оновленої початкової школи. А добре орієнтування у широкому спектрі сучасних інноваційних проєктів, ідей, напрямків, різних моделей шкіл і практичне опанування найефективнішими освітніми технологіями дозволить їм стати справжніми професіоналами освітянської ниви XXI століття.

Література:

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. - Казань, 1988.
2. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії. - К., 2000.
3. Кан-Кальк В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. - М., 1990
4. Киричук Н.В. Формування творчої особистості вчителя. - К., 1991
5. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе. - Кривой Рог, 2001.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Вища педагогічна освіта знаходиться в стані пошуку нового змісту і її структури, педагогічна громадськість та Міністерство освіти та науки України початок цього процесу співвідносять із необхідністю розробки цілісної концепції і нового стандарту педагогічної освіти.

Сучасна „практична філософія” освіти ставить перед випускником педвузу високі вимоги. До їх числа належать здатність до творчої самостійності, оволодіння ефективною рефлексією, уміння визначати стратегічні пріоритети освітньої політики та ін. Все більш глибоким стає протиріччя між професійними можливостями випускників педвузів і вимогами до них сучасної школи. Тому метою нашого дослідження є пошук шляхів формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя, що відповідало б сучасним вимогам суспільства.

Успіх підготовки майбутніх вчителів до професійно-педагогічної діяльності залежить від багатьох чинників. Результатом цього процесу повинен стати рівень сформованості професійно-педагогічної діяльності. Безумовно, до підготовки вчителя ставляться високі вимоги і суспільство хотіло б уже починаючого вчителя бачити підготовленим до творчої діяльності. Тому сам процес професійної підготовки майбутнього вчителя, формування у нього професійно-педагогічної діяльності повинен відбуватися в умовах навчально-творчої діяльності.

Педагогічна освіта має свою структуру, зміст, виконує функції в суспільстві, які періодично, у зв'язку зі змінами можливостей і потреб суспільства, переглядаються. Такі зміни знаходять своє відображення в нових програмах і стандартах педагогічної освіти. Стандарт педагогічної освіти визначає її зміст через виділення трьох блоків: загальнокультурного, психолого-педагогічного і предметного.

Головним результатом засвоєння змісту психолого-педагогічного блоку повинна бути сформована професійно-педагогічна діяльність. Професіоналізм спеціаліста виявляється у виконанні професійної діяльності на певному рівні. Стандарт визначає систему знань, хоча в професійній діяльності знання виступають засобом її здійснення. Не принижуючи значущості знань, адже вони і є головною умовою реалізації конкретної діяльності, необхідна спеціальна цілеспрямована робота створення та осягнення процесу дієвості засвоєного, зміняти оперувати знаннями, розв'язувати певні завдання, ефективно виконувати певну діяльність.

Сформована професійно-педагогічна діяльність у випускників педвузу робить їх конкурентно спроможними, соціально захищеними членами суспільства. Тому нами висувається проблема удосконалення професійної готовності випускників педвузів через осягнення професійно-педагогічної діяльності у вузі.

Складний процес оновлення змісту освіти і її структури зумовив пошук нових форм організації навчальної діяльності, методів викладання, педагогічних технологій. Розробка нового змісту названих категорій передбачає реалізацію нової парадигми освіти: Педагогічна освіта повинна сформувати таку особистість учителя, яка володіючи метазнаннями та певною методологією, могла підготувати нове покоління до саморозвитку,

відчувати закономірності розвитку суспільства, вміти самостійно приймати рішення і жити в умовах, що змінюються.

Процес підготовки майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності в педвузах відбувається в суперечливому середовищі:

- про теорії і освітні технології студенти черпають знання з дисциплін психолого педагогічного блоку;

- навчання студента, формування професійно-педагогічної діяльності відбувається цілісним освітнім педагогічним процесом. При цьому численні навчальні предмети в методологічному плані дуже далекі від передової педагогічної теорії.

Подолати негативні тенденції можливо різними шляхами. Універсальний – подолати низький рівень вузівської методики. Здійснити вказаний шлях практично неможливо. Тому наш пошук можливостей удосконалення підготовки майбутнього вчителя зупинився на предметах педагогічного циклу. Ці предмети озброюють теорією і технологіями навчання. Педагогічні теорії повинні бути реалізовані, в першу чергу, у процесі засвоєння педагогічного змісту освіти. Зміст психолого-педагогічного блоку покликаний бути випереджаючим по відношенню до практики вузівського викладання і інноваційних процесів загальноосвітньої школи.

Успіх досить складного педагогічного дослідження визначається методологією дослідження. Сформулюємо методологічні засади дослідження професійно-педагогічної діяльності.

Таким чином, головним підходом, що забезпечує успішність дослідження, є діяльнісний підхід. Діяльність, виступаючи феноменом людини, реалізується тільки особистістю. Тому знання закономірностей розвитку особистості виступає механізмом підготовки до професійної діяльності. Крім того, феномен людської діяльності складний і багатозначний, нас же у руслі дослідження професійно-педагогічної діяльності насамперед цікавлять її зміст та структура, різні рівні її опису.

Перспективами подальших досліджень є виявлення можливостей та шляхів дослідження професійно-педагогічної діяльності, а також вивчення змін, що відбуваються в особистості в ході формування професійно-педагогічної діяльності.

Анотація

Обґрунтовується необхідність дослідження професійно-педагогічної діяльності в умовах оновлення суспільства та реформування освіти. Розглядаються методологічні засади аналізу професійно-педагогічної діяльності. Значне місце в змісті професійно-педагогічної діяльності відводиться творчості. Головним підходом у дослідженні визнано діяльнісний підхід. Подано перспективи подальших досліджень.

Обосновывается необходимость исследования профессионально-педагогической деятельности в условиях обновления общества и реформирования образования. Рассматриваются методологические основы анализа профессионально-педагогической деятельности. Значительное место в содержании профессионально-педагогической деятельности принадлежит творчеству. Главным подходом в исследовании признается деятельностный подход. Даются перспективы дальнейших исследований.

ПІДХОДИ ДО ТВОРЧОГО ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ

Правова аксіологія є теоретичною базою формування в учнівській молоді відповідального і поважного ставлення до права як фундаментальної цінності. Проведений компонентно-структурний аналіз феномену “правова свідомість особистості майбутнього вчителя” засвідчив, що правова свідомість виступає як результат відображення чинних у суспільстві законів правового порядку, різновиду правової діяльності держави, її органів, правової поведінки громадян та інших осіб. Як якість особистості, правосвідомість є результатом її ознайомлення з чинним правом і практикою його реалізації. Суттєвими елементами правової свідомості педагога виступають: знання права, правові переконання, уявлення про правові явища, суб’єктивні вимоги до права, ставлення до права через поведінкові установки.

Правова свідомість майбутнього вчителя – це складна, інтегративна особистісно-професійна якість, яка є сплавом знань права, уявлень про правові явища, правових переконань і суб’єктивних вимог до права, що характеризує ставлення до правової дійсності та визначає його готовність до громадсько-педагогічної діяльності ціннісно-правового характеру.

Враховуючи доробок науковців (Глазачев С., Льїн В., Машкіна Л., Моляко В., Сластьонін В.) щодо вивчення теоретико-методологічних аспектів модельного підходу, видалось за можливе розробити теоретичну модель соціально-педагогічної системи формування позитивної правової свідомості студентів в умовах педагогічного коледжу. Означена модель розглядалась як своєрідне джерело набуття педагогічної інформації про процес, що досліджується, та соціально-педагогічні умови, які забезпечують його позитивну динаміку. Вищезазначене дозволило визначити рівневу характеристику правової свідомості студентів педагогічного коледжу. Критеріями виступили: змістовий, що включає знання права та правові переконання, емоційно-оцінний, що віддзеркалює ставлення особистості до всього правового крізь призму поведінкових установок, діяльнісно-функціональний, тобто готовність до ціннісно-правової діяльності громадсько-педагогічного характеру.

За матеріалами констатуючого етапу експерименту було встановлено, що у студентів як експериментальних, так і контрольних груп домінує “низький” та “середній” рівні сформованості позитивної правової свідомості (відповідно 78,3 % і 79,5 %). З метою більш прицільного впливу на процес, що вивчався, було впроваджено дві моделі формуючого експерименту – “діяльнісно-орієнтовану” і “функціональну”. Домінуючою ідеєю першої виступало спрямування вузівського навчання студентів на те, щоб майбутній учитель став суб’єктом щонайменше таких видів діяльності: педагогічної, інноваційної, колективного самоврядування, саморозвитку; в контексті функціональної моделі формуючого експерименту домінувало намагання забезпечити майбутнього фахівця професійно значущими знаннями, вміннями та навичками без пріоритетності їхньої інтеграції у період педагогічної практики. Зміст експериментальної роботи було узгоджено з розробленою моделлю, що відбиває процес, який вивчається. Педагогічна технологія втілення експериментальної системи віддзеркалювала підходи

до творчої реалізації ідеї особистісно-орієнтованої педагогіки.

Соціально-педагогічними умовами, сукупністю яких є необхідною і достатньою для результативного формування позитивної правової свідомості студентів педагогічного коледжу є: збагачення духовності студентів шляхом стимулювання ціннісно-правової мотивації навчання та громадсько-педагогічної діяльності; усвідомлення особистістю цінностей права на рівні переконань через включення у діяльність, спрямовану на розв'язання соціально і професійно значущих правових регіональних проблем; організація позитивного спілкування правознавчої спрямованості в підсистемах "студент – студент", "студент – вузівський викладач", "студент – шкільний педагог", "студент – учень", орієнтація на саморозвиток майбутнього вчителя у процесі виховання його соціально-правової відповідальності.

У результаті проведеного формуючого етапу експерименту доведено безперечні переваги його діяльнісно-орієнтованої моделі. Зафіксовано і експериментальним шляхом засвідчено порівняльну ефективність розробленої системи на тлі традиційної, що здебільшого функціонує у вітчизняних педагогічних коледжах. Зокрема, встановлено таку динаміку рівнів сформованості позитивної правової свідомості студентів експериментальних груп: високий 12,2 % (у контрольних 9,3 %), вищий за середній – 45,9 % (відповідно 21,3 %), середній – 28,4 % (відповідно 46,7 %), низький – 13,5 % (у контрольних 22,7 %).

Перспективи дослідження проблеми ми пов'язуємо з більш глибоким вивченням механізму формування позитивної правової свідомості студентів вищої педагогічної школи третього і четвертого рівнів акредитації. Потребує спеціального дослідження роль самовиховання особистості фахівця в піднесенні його правової культури.

Л.І.Бондаренко

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ В КРИВОРІЗЬКОМУ ТЕХНІКУМІ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Сучасна людина живе і діє в умовах, що потребують високого професіоналізму та значних інтелектуальних зусиль. Ускладнення соціально-економічних процесів, зростання інформаційних потоків обумовлюють досить високі вимоги до випускників технікуму. Значні можливості у вирішенні задачі якісного підвищення успішності студентів має використання інноваційних технологій в системі особистісно-орієнтованої освіти, які дозволяють уникнути недоліків традиційної системи, а саме: недостатнього врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів; недостатнього арсеналу самоорганізуючих чинників до систематичної розумової праці студентів; існуюча практика засвоєння знань не створює достатніх можливостей реалізувати принцип розливающего навчання; існуюче поточно-епізодичне оцінювання не тільки не виконує самоорганізуючих функцій до систематичної розумової праці студента, а й моделює та закріплює процес епізодичного навчання навіть найбільше здібними студентами [1, 2, 3]. Перед викладачами технікуму виникла проблема – як поєднати величезний обсяг учебного матеріалу з якісним навчанням? Це пов'язано з змінами у навчальних програмах, які характеризуються зменшенням загальної кількості годин, що відводяться на оволодіння предметом при збільшенні обсягу матеріалу,

який студент повинен опрацювати самостійно, а точніше 2/3 матеріалу студенти вивчають самостійно, а 1/3 - аудиторно. Ми розуміємо нові технології навчання як сукупність форм, методів, засобів та прийомів, які дозволяють студентам отримати якісну освіту. Працюючи над проблемою технікуму "Впровадження особистісно-зорієнтованих технологій навчання та виховання для всебічного розвитку особистості та підготовки кваліфікованого фахівця" ми в першу чергу звертаємо увагу на особистість студента, створюємо умови для досягнення кожним студентом оптимального для нього рівня знань, умінь і навичок.

Для того, щоб бути суб'єктом навчальної діяльності, кожен має оволодіти основними її етапами: орієнтація; визначення мети; проектування; організація; реалізація; контроль; корекція та оцінка. До сучасних методів інноваційних технологій ми відносимо впровадження модульного-рейтингової системи. Весь навчальний матеріал ми поділяємо на блоки (модулі). Під кожний модуль складається навчально-методичний комплекс, який містить: I – модуль викладача (планування); II – модуль студента (план-графік вивчення модуля); III – практикум з модуля; IV – орієнтовані тексти самостійних та контрольних робіт; V – літературу.

Принцип модульності сприяє підвищенню рівня диференційного навчання. Студенти самі вибирають для практикуму завдання з різним ступенем складності, які відповідно оцінюються певною кількістю балів. На заняттях математики ми нагадуємо студентам вислів Т. Едісона "Геній – це 1 % натхнення та 99 % поту", стимулюючи цим їх зацікавленість матеріалом та бажання досягти високих результатів. Навчання математиці – це перш за все навчитися розв'язувати задачі і важливо, щоб студенти зміли розв'язувати задачі не тільки "подібні" попереднім. На практичних заняттях ми дозволяємо студентам об'єднатися в групи, у яких вони спільно розв'язують завдання, що спонукає їх до творчого спілкування, до "мозкового штурму". Студенти, які краще розв'язують задачі, виступають у ролі консультантів для студентів, які мають слабкі знання.

Розроблюється рейтингова оцінка знань із дисципліни, яка складається з рейтингових оцінок по кожному модулю. Студент, який бажає підвищити свій рейтинг та отримати додаткові бали, може отримати додаткове завдання: написати реферат; оформити стенд; підготувати навчально-дослідницьку роботу та інше. Таким чином рейтингова система оцінки знань дає найбільш оптимальну можливість не тільки спостерігати за результатами, але й керувати ходом і якістю навчального процесу. Ми широко впроваджуємо проблемно-модульне навчання, здійснюємо комп'ютеризацію навчального процесу, використовуємо навчальні та контролюючі програми. При викладанні курсу "Вища математика" ми проводимо різні види лекцій: лекції-бесіди; лекції-дискусії; міжпредметні лекції; лекції з "запланованими помилками"; проблемні лекції. Вивчення багатьох тем закінчуємо проведенням семінарів-дискусій, семінарів-брифінгів. Підвищенню якості навчального процесу також сприяє застосування "тестів навченості" та контролюючих тестів.

Висновки.

Сучасні умови вимагають поряд з традиційними формами навчання застосовувати інноваційні технології, здійснювати принципи особистісно-зорієнтованого підходу до реалізації професійної підготовки студентів.

Література:

1. Ватуля Л.Л. Використання сучасних методів та інноваційних технологій в навчальному процесі // Коледжанин. – 2003.- № 2.- С. 5-9.
2. Горбовська О.В., Дубасенюк О.А. Методичні основи вдосконалення процесу викладання фізико-математичних дисциплін // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. - К.: НМЦВО, 2000.- Вип. 27.- С. 143-153.
3. Кінашук Н. Впровадження елементів модульно-розливальної системи навчання математики // Математика в школі. – 2003.- № 1.- С. 19-23.

Л.О. Черних, Н.В. Богатинська

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ЯК ПІДСИСТЕМА МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

В психолого-педагогічній та науково-методичній літературі відбилася еволюція поглядів дослідників на процес навчання з позиції методики. Традиційно вважають, що структура методики навчання будь-якої навчальної дисципліни, зокрема математики, організується трьома основними питаннями: “навіщо навчати?”, “чого навчати?”, “як навчати?”. Призначення методики полягає в теоретичному і практичному розв’язанні цих питань. Разом з тим самому навчальному процесу як цілісному явищу внутрішньо притаманна системність (тобто він є якісно визначеною системою), тому головна мета будь-якого дослідження в цій галузі - пізнання цієї системи.

Традиційна структура методичної системи навчання математики – це сукупність компонентів навчального процесу, яка утворює єдине ціле з певними внутрішніми взаємозв’язками. До складу компонентів методичної системи відносять: цілі навчання (навіщо навчати?); зміст навчання (чого навчати?); методи, засоби, організаційні форми навчання (як навчати?). Відомі інші погляди на методичну систему. Порівняно із традиційною методичною системою вони направлені скоріше на уточнення механізму її дії, а ніж на принципові зміни її структури.

Серед принципів удосконалення всієї системи на перше місце виступає принцип цілеспрямованості, який полягає у провідному положенні цілей навчання по відношенню до решти компонентів системи. Виходячи з цього принципу можна зазначити такі напрямки удосконалення методичної системи:

1. розглядання (побудова) окремих компонентів як системи;
2. уточнення механізму її внутрішніх та зовнішніх зв’язків;
3. виділення відносно самостійних підсистем методичної системи.

Розробка останнього з названих напрямків дозволяє дослідити співвідношення понять “методична система навчання” та “технологія навчання”. Термін “технологія навчання”, який зараз широко використовується, не має в літературі однозначного трактування. Його використовують і як синонім поняття “методична система навчання”, і як синонім поняття “модель навчання”. Його трактують і як комплекс методів, прийомів та засобів (Ю.М. Барданов), і як засіб реалізації відповідної моделі навчання (Т.А. Іванова) і таке ін.

Пропонуємо таке трактування цього поняття. Сукупність компонентів в традиційній структурі методичної системи, що відповідають на питання “як навчати?”, утворює своєрідну підсистему даної системи. Під технологією навчання будемо розуміти підсистему методичної системи, що включає в

себе методи, засоби, організаційні форми навчання і відповідає на питання "як навчати?" Вона існує в рамках певної методичної системи, отже, спрямована на досягнення відповідних цілей.

Технологія навчання (як підсистема методичної системи) може мати і певне самостійне значення. Так, деякий комплекс взаємопов'язаних методів, засобів, форм навчання може "працювати" в різних методичних системах (зокрема, в методичних системах різних навчальних дисциплін). Різні технології можуть бути організовані (задані) різними своїми компонентами, які в цій підсистемі будуть виконувати роль провідних. Наприклад, нові інформаційні технології мають провідним компонентом засоби навчання.

У зв'язку з таким підходом можна вважати, що структура методичної системи включає три основних компоненти: цілі навчання, зміст навчання, технологія навчання. У такому поданні легко встановити взаємно однозначну відповідність між компонентами методичної системи і тими питаннями, що на них покликана відповісти методична наука. Такий підхід до розглядання методичної системи навчання дозволяє виділити три структурних рівні дослідження всієї системи: рівень цілепокладання, рівень змісту, рівень технології навчання.

Перший з названих рівнів передбачає вивчення провідного компонента методичної системи, а саме, цілей навчання. Особливий статус цього компоненту серед інших компонентів полягає в тому, що саме цілі навчання лежать в основі найважливіших змін, що відбуваються з методичною системою в цілому, як прогресивних, так і регресивних. Соціальна система, що є зовнішньою по відношенню до системи навчання, впливає на останню передусім, змінюючи цілі навчання. Це з необхідністю приводить до змін методичної системи в цілому, її компонентів, зв'язків. Так, зміна парадигми суспільної свідомості в другій половині 80-х років проявилась в перенесенні акцентів з класового підходу на загальнолюдські цінності. Це викликало зміни глобальної цілі освіти, перенесення її на особистість. Тобто, в центр навчання поставлено особистість з її інтересами, потребами і можливостями.

Таке особистісно-орієнтоване навчання вимагає нових, нетрадиційних методів, засобів, форм навчання, нових співвідношень між ними, тобто, нових технологій навчання. Сучасні нетрадиційні уроки, модульна система навчання, рейтинговий контроль, диференціація і комп'ютеризація навчання – все це складові новітніх навчальних технологій, які підпорядковані сучасним цілям: створити умови для розвитку особистості, яка орієнтована на самопізнання, самоосвіту, загальнолюдські цінності.

Н.А. Голивер.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В последнее десятилетие компьютерные технологии в образовании получили широкое распространение.

Информатизация образования – процесс подготовки человека к полноценной жизни в условиях информационного общества. В связи с этим в сфере образования формируются Новые Информационные Технологии (НИТ) определяющие методы сбора, хранения, обработки, передачи и представления информации с использованием компьютеров.

НИТ в образовании есть комплекс учебных и учебно-методических материалов, технических и инструментальных средств вычислительной техники учебного назначения, а также система научных знаний о роли и месте компьютеров в учебном процессе, о формах и методах их применения для совершенствования труда преподавателей и учащихся.

В настоящее время разрабатывается методология использования НИТ, создаются и совершенствуются средства НИТ, складывается практика их использования в учебных заведениях. Отчасти это объясняется тем, что необходимые для внедрения НИТ технические и программные средства стали доступны учебным заведениям лишь в последние годы. В вопросах информатизации процесса обучения наметилась устойчивая тенденция перехода от использования в учебном процессе обучающих программ по отдельным разделам курса к созданию и практическому внедрению комплексов учебно-методического и программного обеспечения полного курса дисциплин.

НИТ в педагогике позволяют преподавателям качественно изменить содержание, методы и организационные формы обучения.

Информатизация образования является не только следствием, но и стимулом развития НИТ. Новые информационные технологии в образовании способствуют:

- раскрытию, сохранению и развитию индивидуальных способностей обучаемых, присущего каждому человеку уникального сочетания личностных качеств;

- формированию у учащихся познавательных способностей, стремления к самосовершенствованию;

- обеспечению комплексности изучения явлений действительности, неразрывности взаимосвязи между естествознанием, техникой, гуманитарными науками и искусством;

- постоянному динамическому обновлению содержания, форм и методов процессов обучения и воспитания.

Развитие методов и организационных форм обучения обусловлено возможностями НИТ как инструмента человеческой деятельности и принципиально нового средства обучения.

НИТ открывают каждому обучаемому доступ к практически неограниченному объему информации и ее аналитической обработке, что обеспечивает «непосредственную включенность» в информационные потоки общества.

Педагогически целесообразное использование НИТ позволяет усиливать интеллектуальные возможности учащегося, воздействуя на память, эмоции, мотивы, интересы, создает условия для перестройки структуры его познавательной и производительной деятельности.

При этом изменяется роль педагога, основная задача которого - поддерживать и направлять развитие личности учащихся, их творческий поиск, организовывать их совместную работу.

В этих условиях неизбежен пересмотр сложившихся сегодня организационных форм учебной работы: увеличение самостоятельной, индивидуальной и групповой работы студентов, отход от традиционного занятия с преобладанием объяснительно-иллюстративного метода обучения, увеличения объема практических и лабораторных работ поискового характера, внеаудиторных занятий, которые будут обязательной составной частью целостного учебного процесса высшей школы.

Использование ИИТ, в частности, позволяет обеспечить: единство требований к обучаемым, возможность работать в индивидуальном темпе с определенной скоростью задания, широкое тиражирование опыта квалифицированных преподавателей.

Техника сама по себе не может перестроить методы обучения, да и вообще методы деятельности человека в любой сфере. В области обучения в широком смысле необходимо найти компьютерам собственное место не просто как вспомогательным (считающим) средствам, а как самостоятельным элементам, усиливающим возможность диалога между преподавателем и коллективом обучаемых и, наконец, между самими обучаемыми.

ИИТ обеспечивает возможность практически каждому педагогу независимо от опыта и методической оснащенности творчески реализовывать свои индивидуальные возможности в построении стратегии и тактики обучения.

В. П. Кисільова

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Математична освіта сьогодні у вищих педагогічних закладах зазнає оновлення. Спостерігається відхід від парадигми навчання, в основі якої знаходяться професійні знання, вміння, навички, формується нова парадигма, основою якої є орієнтація на інтереси особистості. Нова освітня парадигма спрямована на формування компетентності, ерудиції, творчого початку і культури особистості. У зв'язку з цим основна задача університетської математичної освіти – забезпечувати саморозвиток особистості студента як основи професійного становлення і розвитку спеціаліста.

В університетській оновленій математичній освіті, побудованій на засадах особистісно орієнтованої моделі, принцип суб'єктивності освіти має першочергове значення. Він реалізується у таких дидактичних вимогах до змісту і організації особистісно орієнтованого освітнього процесу:

- зміст математичної освіти повинен відповідати новому змісту нашого життя. Готувати студентів до адекватного сприймання. У зв'язку з цим великого значення набуває оволодіння основами математичної логіки і теорії ймовірностей, які повинні стати фундаментом вивчення теоретичних основ математики на педагогічному факультеті;

- організація засвоєння змісту математичної освіти має бути варіативною, що забезпечить всім студентам якісне оволодіння базовими науковими знаннями і дасть можливість зануритися в науку тим, хто має в цьому потребу і виявляє відповідні здібності;

- спецкурси з окремих розділів математики необхідно вводити на основі диференційованого підходу паралельно з їх інтеграцією. При цьому мова йде не тільки і не стільки про інтеграцію математики з іншими дисциплінами, яка безумовно необхідна і можлива, скільки про її внутрішню інтегрованість (внутрішня інтегрованість математики формує у студентів уявлення про неї, як про логічну систему знань, дедуктивну науку, в якій «огромное число содержательных результатов выводится логическим путем из ничтожно малого числа исходных положений» (Р. Курант);

- навчальний матеріал (характер його подання) забезпечує виявлення змісту суб'єктивного досвіду індивіда, з обов'язковим включенням досвіду його попереднього навчання;

- виклад математичних знань в навчально-методичній літературі, самим педагогом повинен бути спрямований не тільки на збільшення їх обсягу, структурування, інтегрування, узагальнення предметного змісту, але і на перетворення наявного досвіду кожного студента;

- у процесі навчання відбувається постійне поєднання досвіду індивіда з науковим змістом математичного знання; активне залучення студентів до самостійної освітньої діяльності, забезпечує йому можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження у процесі оволодіння знаннями;

- система самостійної роботи студентів з математики повинна забезпечувати опосередковану дію педагога на кожного студента з метою самостійного вибору і використання найбільш значимих для них способів опрацювання навчального матеріалу; в зміст навчання вводиться інформація про прийоми виконання навчальних, процесуальних дій;

- захист самостійної роботи з математики забезпечує контроль і оцінку не тільки результату, а головним чином процесу учіння, тих трансформацій, які здійснює суб'єкт, засвоюючи навчальний матеріал;

- освітній математичний простір педагогічного факультету забезпечує побудову, реалізацію, рефлексію, оцінку учіння як суб'єктивної діяльності, особливості якої виявляється в її безпосередньому зв'язку з особистістю педагога вищої школи.

Література:

1. Берил С.И., Окушко В. Р. Интеллектуальные ресурсы Приднестровья: проблемы глобализации и интеграции //Славянская педагогическая культура. - № 1. - 2002. - С. 3-5.

2. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированого образования. - Ростов-н/Д.: Изд-во РГПУ, 2000. - 352 с.

3. Гончаренко С. У. Гуманітаризація освіти як першооснова розбудови освітньої системи України. Доповідь на загальних зборах АПН України. - К.: Освіта, 1994.

4. Зверева Н. Н. Как активизировать обучение в ВУЗе?: Учебно-методическое пособие. - Горький, 1989.

5. Кисільова В. П. Психолого-педагогічні умови персоналізації підготовки вчителя //Славянская педагогическая культура. - № 1. - 2002. - С. 104-106.

6. Сериков В. В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии. - Волгоград: Перемена, 1994. - 152 с.

В.В. Абрамова, Е.В. Есипова

К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ФОРМ И МЕТОДОВ ВОСПИТЫВАЮЩЕГО ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ

В настоящее время совокупность социальных требований к высшему педагогическому образованию выдвигает на первый план профессионализм и конкурентоспособность, т.е. высокий уровень компетентности и процессуально-технологической готовности к профессиональной деятельности, наличие ответственности за порученное дело и «чувства причастности» к

сохранению и развитию культуры.

Современные мировые тенденции в области образования, процессы глобализации и интеграции выдвигают необходимость формирования таких качеств педагога, как коммуникабельность, сотрудничество.

Ученые отмечают, что в условиях смены образовательной парадигмы будущий педагог должен стать «человеком культуры», т. е. обладать способностью сопрягать в своем сознании несводимые культуры, быть ориентированным в своей деятельности на другого, быть предрасположенным к диалогу с другим человеком [2, с. 7].

Профессионально-педагогическое образование студентов в контексте их личностного роста и духовно-нравственного воспитания является наиболее сложной задачей в подготовке специалистов. Объективно существующее противоречие между обширным материалом, фиксирующим нравственные нормы и нравственные требования воспитательного процесса в учении, в спорте, в труде, другой деятельности, и недостаточностью знаний о том, как, в каких процессах нравственные нормы, знания, нравственные требования педагога становятся достоянием личности [1, с. 16], делает определение педагогических условий и путей формирования нравственных отношений личности студента одной из центральных проблем профессионально-педагогического образования.

Современные требования к квалификации и перспектива работы выпускников педагогических факультетов ПГУ им. Т.Г. Шевченко в поликультурном образовательном пространстве были учтены преподавателями кафедры гимнастики и борьбы факультета «Физическая культура и спорт» при разработке спецкурсов «Нетрадиционные виды гимнастики» и «Национальные виды борьбы». Включение в содержание предметной подготовки студентов факультета ФКиС знаний о культурной самобытности и культурном наследии народов различных стран мира, пробуждение у студентов интереса к особенностям культур, быта и традиций способствуют приобщению к культурным ценностям, воспитанию уважения к представителям других национальностей. Спецкурс «Национальные виды борьбы» (на примере борьбы «Трынта») дает возможность дополнительно познакомиться с этнокультурой, укладом жизни, духовными ценностями молдаван – одного из многочисленных народов, проживающих на территории Приднестровья.

Целостная и целенаправленная учебная деятельность при изучении содержания указанных спецкурсов, организованная на основе спортивно-педагогического сотрудничества, влияет на поступки студентов, а сознательный, переживаемый поступок является основным («механизмом», в котором формируются нравственные отношения и качества личности [1]. С целью формирования навыков взаимодействия, взаимопомощи и сотрудничества были спроектированы условия организации занятий (малые группы) с распределением отдельных частей (звеньев) деятельности и обменом результатами деятельности для решения общей задачи. Объяснительно-иллюстрированные методы обучения были дополнены частично-поисковыми методами.

Указанные подходы позволяют интегрировать образовательные задачи с морально-этическим воспитанием, что в свою очередь призвано подвести к формированию межличностных и нравственных отношений студентов и, в конечном счете, к подготовке специалистов с высоким уровнем компетентности.

Література:

1. Вижиченко В.Л., Чунаев А.А. Гуманізація професійного освіти в фізичній культурі // Теорія і практика фізичної культури. -2002. -№ 12. -С. 15-18.
2. Сенько Ю.В. Гуманітарні основи педагогічного освіти. Курс лекцій: Учеб. посібник для студентів высш. пед. учеб. заведень. - М.: Изд. центр «Академія», 2000. - 240 с.

В.В. Садова

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ»

Педагогічна наука сьогодні разом з усім українським суспільством переосвідчує досвід минулого і здійснює спробу передбачити майбутнє. Вірогідні підстави для цього надають саме історико-педагогічні знання. Курс "Історія педагогіки" посідає важливе місце у системі університетської педагогічної освіти, оскільки покликаний сформулювати у майбутнього педагога-професіонала історико-педагогічне світобачення, розвинути професійне мислення, викарбувати індивідуальний стиль у роботі з учнями. Історія педагогіки є частиною історії культури людства, тому дозволяє залучити студентську молодь до демократичних загальнолюдських цінностей.

Історія педагогіки гуманістична за своєю суттю, оскільки досліджує діяльність окремих особистостей, соціальних груп щодо розвитку шкільництва, освіти, науки. Та сьогодні існують чималі протиріччя й перешкоди, перш за все, щодо змісту та логіки викладу навчального матеріалу даного курсу. Залишається не зданою прив'язка навчального матеріалу курсу до суспільно-історичних формацій, - явище, аксіоматичне для підручників з історії педагогіки радянських часів і практично подолане нині вітчизняними соціальними науками, та не педагогікою. Поодинокі спроби реалізувати нові підходи до змісту й структурування навчального матеріалу з історії педагогіки здійснюють російські вчені, - О.Н.Джурінський, О.І.Піскунов, В.О.Сітаров, - підручники яких набули поширення протягом останніх років і в Україні. Пропонується паралельний розгляд історичного розвитку педагогічної думки й практики виховання у різних народів в один і той же хронологічний період. Ті нечисленні українські видання, якими ми послуговуємося сьогодні, переважно покликані заповнити прогалину щодо історії української педагогіки, яка, безперечно, у багатьох аспектах залишається "terra incognita" для дослідників, та здебільшого розглядається авторами у відриві від загальноєвропейського, загальносвітового педагогічного контексту.

Увага студентів нині, як і десять-двадцять років тому, переважно концентрується на характерних особливостях теоретичної і практичної спадщини певних педагогічних діячів (зарубіжних і вітчизняних), аналізуються шкільні реформи, спроби модернізації освіти тощо. Та у такий спосіб не досягається широта і глибина педагогічного світогляду молоді людини; студенти вчать виділяти й аналізувати відмінності різних педагогічних концепцій, не усвідомлюючи зв'язків із загальними шляхами розвитку світової культури.

Історико-педагогічні знання як частина певних загальнофілософських